

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

VASTINE SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN MUISTIOON HE 106/2009 VP

Ampuma-aseiden hallussapitoon liittyvät ongelmat eivät yleisesti liity siihen minkälaisia ampuma-aseita henkilöllä on hallussaan eivätkä liioin hallussa pidettyjen aseiden lukumääräänkään. Suurin ongelma, kuten on havaittu, liittyy siihen onko luvanhaltijan henkilökohtaiset olosuhteet ja ominaisuudet ampuma-aseen hallussapitoon sopivat. Näin etenkin jos luvanhaltijan mielen terveyteen liittyvän sairauden tai vakavan päihteiden väärinkäytön vuoksi on riski väkivaltaisen käytöksen purkautumiseen. Ampuma-aseen hankkimiseen ja hallussapitoon oikeuttavan luvan osalta keskeisintä olisikin tietää se, onko luvanhakijan tai -haltijan henkilökohtaisissa ominaisuuksissa tai olosuhteissa olemassa sellaisia seikkoja, jotka voivat aiheuttaa vakavaa vaaraa muiden terveydelle, kun tällä on hallussaan ampuma-ase.

Edellä mainittua arviointia ei voida asettaa pelkästään lupaharkintaa suorittavan poliisiviranomaisen tehtäväksi. Näiltä osin on olemassa ehdoton tarve tukeutua tämän tyyppisiin terveydellisiin seikkoihin kouluttautuneiden ja niiden arvioimiseen harjaantuneiden terveydenalan ammattilaisten puoleen. Lupaviranomaisen ammattitaidolta ei voida tällaista terveydenalan tietämystä edes edellyttää. Näin ollen lupaviranomaisella tulisi aina luvanhakijan tai -haltijan henkilökohtaisiin ominaisuuksiin liittyvien terveydentilaa koskevien epävarmuustekijöiden esille tullessa olla mahdollisuus kääntyä terveydenhuollon ammattilaisten puoleen.

Käytännön tasolla tämä tarkoittaa sitä, että kun aseluvanhaltijan henkisen terveydentilan järkkymistä osoittavat oireet ovat tulleet terveydenhuollon ammattilaisen eli tässä kohtaa lääkärin tietoon, tulisi tällä olla oikeus asiasta ilmoittamiseen lupaviranomaiselle. Tässä kohdin lupaviranomaisella tulisi olla myös oikeus terveydentilaa koskevien tietojen saamiseen. Tämän ei tulisi johtaa lupien automaattiseen peruuttamiseen, vaan tarkkaan arviointiin siitä, onko ampuma-aseet syytä ottaa lupaviranomaisen haltuun. Tämä harkinta tulisi suorittaa yhteistyössä lääkärin ja lupaviranomaisen kesken. Kuten sosiaali- ja terveysministeriön muistiossa todetaan, voivat henkisen hyvinvoinnin tilat kullakin ihmisellä järkkäyä monenmoisista eri syistä. Tämä kuitenkin hyvin harvoin johtaa sellaiseen tapahtumainkulkuun, että esimerkiksi avioerosta tai työpaikan menettämisestä mielenterveyden ongelmia saava henkilö ryhtyisi käyttämään ampuma-asettaan väkivaltaisesti muita kohtaan. Monesti aktiivinen harrastustoiminta (metsästys tai ampumaharrastus) tarjoaa tällaisen menetyksen kokeneelle tärkeän tai jopa välttämättömän kosketuspinnan yhteisöllisyyteen ja henkisen tasapainon säilyttämiseen.

Sosiaali- ja terveysministeriön muistiossa esitetyn mukaisesti voidaan kuitenkin päätyä vahvasti siihen lopputulemaan, että tietynlaisten mielenterveyshäiriöiden esiin tullessa ja etenkin päihderiippuvuuteen liittyen voivat ongelmat korostua äkillisestikin. Se, milloin tällainen olosuhde

on käsillä, voi ainoastaan olla terveydenhuollon ammattilaisen arvioitavissa. Muun muassa nykyisen mielenterveyslain mukaan potilaan henkisen tilan arvioiminen perusoikeuksiin vahvasti puuttuvan pakkohoidon tarpeen selvittämiseksi on puhtaasti terveydenhuollon ammattilaisen tehtävä. Tältä osin voidaankin pitää erikoisena sellaista ratkaisua, että ampuma-aseen hallussapidon terveydellisten edellytysten arviointi lainsäädännössä säilytettäisiin jonkun muun kuin lääketieteellisen ammattipätevyyden omaavan henkilön ratkaistavaksi.

Muistiossa esiin tuotu huoli siitä, ettei mielenterveyden häiriöistä kärsivä potilas hakeutuisi itse hoitoon sen vuoksi, että hän omistaa ampuma-aseen tuntuu hyvin vaikeasti käsitettävälle seikalle. Henkilö, joka hakeutuu hoitoon psyykkisten ongelmien vuoksi, tuskin ensimmäiseksi ajattelee ampuma-asettaan, vaan omia elämänolosuhteitaan sekä henkistä hyvinvointiaan ja jaksamistaan. Sitä vastoin sellaisten henkilöiden osalta, jotka itse eivät hakeudu hoitoon, vaan joutuvat sinne toistuvien väkivaltaista käyttäytymistä osoittavien tapahtumien vuoksi, on aseiden turvallisen hallussapidon edellytysten olemassaolo syytä selvittääkin välittömästi.

Lääkärillä tulisi siis olla velvollisuus ilmoittaa lupaviranomaiselle, jos heidän hoidossaan oleva henkilö sairastaa väkivaltaiseen käyttäytymiseen johtavaa tai vakavaa persoonallisuuden häiriötä oireilevaa mielenterveyden tai päihderiippuvuuden sairautta. Sosiaali- ja terveysministeriön esitys asetuksella määriteltävistä ja tarkennetuista sairauksista, jotka hyvin säännönmukaisesti sisältävät vakavan riskin väkivaltaiseen käyttäytymiseen, on varsin perusteltu.